

Η τελετή του μυστηρίου του Βαπτίσματος (Α΄)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Η λέξη «Βάπτισμα» παράγεται από το ρήμα βαπτίζω, που σημαίνει βυθίζω ολοκληρωτικά μέσα στο νερό. Στα συγγράμματα των Πατέρων της Εκκλησίας βρίσκουμε ότι ονομαζόταν και διαφορετικά.

«Το ονομάζουμε δώρο, χάρισμα, βάπτισμα, χρίσμα, φώτισμα, ένδυμα αφθαρσίας, λουτρό αναγεννήσεως, σφραγίδα και ότι άλλο πολύτιμο υπάρχει» λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος. Και εξηγεί τι σημαίνουν οι ονομασίες.

«Δώρο μεν λέγεται, διότι μας δίδεται, χωρίς να προσφέρουμε τίποτε· χάρισμα δε, διότι μας δίδεται ενώ χρεωστούμε· βάπτισμα δε, διότι και θαπτόμεθα μαζί με τον Χριστό στο νερό της αμαρτίας· χρίσμα δε, επειδή είναι ιερό και βασιλικό (διότι ο ιερέας και ο βασιλιάς είναι αυτοί, που χρίονται)· φώτισμα δε, διότι είναι λαμπρότητα· ένδυμα, διότι σκεπάζει τη ντροπή μας· λουτρό διότι μας ξεπλένει· σφραγίδα, διότι μας συντηρεί και διότι είναι σημάδι του Κυρίου επάνω μας».

Η ονομασία όμως που επιμένουν οι Πατέρες και που τονίζεται πολύ στην ακολουθία που θα εξετάσουμε είναι ότι το βάπτισμα είναι «Φώτισμα». Μια

καταπληκτική εξήγηση της λέξεως δίνεται από τον Άγιο Γρηγόριο.

«Το φώτισμα είναι λαμπρότητα των ψυχών, αλλαγή ζωής, συμβόλαιο συνειδήσεως με τον Θεό. Το φώτισμα είναι βοήθεια της αδυναμίας μας, το φώτισμα είναι απόθεση του σαρκι-κού εαυτού μας, ακολούθηση του Πνεύματος, επικοινωνία με τον Λόγο, επανόρθωση του πλάσματος, καταποντισμός της αμαρτίας, συμμετοχή στο φως, κατάλυση του σκότους. Το φώτισμα είναι όχημα, που μας φέρει στον Θεό, ταξίδι με τον Χριστό, στήριγμα της πίστεως, τελείωση του νου, κλειδί της βασιλείας των ουρανών, μετάβαση στη ζωή, κα-τάργηση της δουλείας, λύση δεσμών. Το φώτισμα είναι το ωραιότερο από τα δώρα του Θεού και το μεγαλοπρεπέστερο...Είναι αγιότερο από κάθε τι άλλο χριστιανικό».

Το βάπτισμα των κατηχουμένων εθεωρείτο για την Εκκλησία μεγάλο γεγονός. Η πρώ-τη Εκκλησία πανηγύριζε γι' αυτό. Έδινε χαρούμενο τόνο, γιορταστικό. Το βάπτισμα δεν ήταν, όπως δυστυχώς έγινε σήμερα, ατομικό ή αν θέλετε οικογενειακό και κοινωνικό γεγονός. Το βάπτισμα ήταν η υποδοχή από την Ενορία, από τους πι-στούς, των άλλων αδελφών τους. Γι' αυτό και δεν γινόταν κάθε μέρα ή όποτε ήθελαν οι κατη-χούμενοι. Γίνονταν ομαδικές οι βαπτίσεις, συνήθως κατά το Πάσχα, κατά τη νύκτα του Μεγάλου Σαββάτου ή την παραμονή της Πεντηκοστής. Γιατί; Μα για να μετάσχουν οι νεοφώτιστοι στην πασχαλινή Θ. Λειτουργία και να κοινωνήσουν των θείων και αχράντων Μυστηρίων.

Αυτό το πανηγυρικό χρώμα φαίνεται σ' όλη την τελετή του βαπτίσματος.

Και αρχίζουμε από τη στολή του ιερέα. Παλαιότερα επειδή όλα τα μυστήρια ήταν συνδεδεμένα με τη Θ. Λειτουργία οι ιερείς φορούσαν όλα τα άμφια τους κατά την τέλεσή τους. Μετά το διαχωρισμό των μυστηρί-ων από τη Θ. Λειτουργία οι ιερείς εξακολουθούν να φορούν όλα τα άμφια.

Ειδικά για το βάπτισμα οι αρχαίοι κώδι-κες μαρτυρούν· «ο Πατριάρχης... αλλάσων βάλ-λει λευκήν στολήν και υποδήματα λευκά» ή ότι έρχεται στην κολυμβήθρα «ο ιερεύς... ενδεδυμένος φελώνιον και επιτραχήλιον και επιμάνικα» (Λαύρας Θ.).

Το λευκό χρώμα είναι το σύμβολο της καθαρότητας και της αγιότητας.

Όλοι οι παρόντες κρατούσαν κεριά στα χέρια και τα άναβαν όταν ο ιερέας κατευθυνόταν προς την κολυμβήθρα. «Και ανάπτωνται κηρία, τα οποία δηλούσι τον φω-τισμόν του Πνεύματος, και ότι ο βαπτιζόμενος από το σκότος έρχεται εις

το φως και υιός φω-τός γίνεται». Η Εκκλησία έλαμπε από το φως.

Ο ιερέας που επρόκειτο να τελέσει το μυστήριο έπρεπε να έχει υπόψη του δύο πρά-γματα.

1) Ότι έπρεπε να νηστέψει δύο ή τρεις μέρες. Το ίδιο και ο κατηχούμενος. Ή όπως γράφει ο Συμεών, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, «όλα τα του βαπτίσματος γίνονται κατά την διάταξιν της Εκκλησίας· αλ-λά με προσοχήν, και διά μέσου ιερέως ευλα-βούς και νηστικού».

2) Ότι πρέπει να διαβάζει τις ευχές όλες, με προσοχή, αργά, να ακούονται απ' ό-λους. Γιατί όλα αυτά; «Επειδή ημείς ηκούσαμεν από μερικούς Πατέρες,-λέει ο Συμεών, Αρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης-, ότι εκείνοι οι οποίοι ταραττονται καθ' ύπνον πολλάκις από φαντάσματα, πάσχουσι τούτο, επειδή οι ιερείς οι οποίοι τους εβάπτισαν δεν είπαν με προσο-χήν τους εξορκισμούς και τας άλλας ιεράς ευχάς»·

Ο ιερέας θυμιατίζει όλους τους πιστούς που βρίσκονται γύρω από την κολυμβήθρα φανερώνοντας με αυτό την ευωδία και αγιοσύνη του Πνεύμα-τος, το οποίον καθαρίζει κάθε δυσωδία αμαρτημάτων, διότι το Πνεύμα είναι άγιο.

Με-τά αρχίζει την ακολουθία με την εκφώνηση. «Ευλογημένη η Βασιλεία του Πατρός κ.λ.π.». Με αυτή την εκφώνηση αρχίζει όπως είναι γνωστό η Θ. Λειτουργία. Φανερώνει δε τη σύνδεση του μυστηρίου του Βαπτίσματος με αυτήν. Ευ-λογεί και υμνεί τη βασιλεία της Αγίας Τριάδος του μόνου Θεού· διότι μόνη αυτή βασιλεύει και τώρα βασίλευσε, ελευθερώνοντας από τα χέρια του πονηρού τον άνθρωπο που ξαναγεννιέται.

Πριν προχωρήσουμε στην ερμηνεία του βαπτίσματος πρέπει να πούμε ότι η τελετή που παρακολουθούμε σήμερα είναι κατασκευάσμα πολύ νέο. Παλαιότερα το βάπτισμα ήταν ξεχωριστή εντελώς τελετή.

Στη σημερινή τελετή βλέπουμε τις εξής ακολουθίες:

α) Την ακολουθία του αγιασμού του νε-ρού.

β) Την ακολουθία του αγιασμού του λα-διού και την επάλειψη του προσφερόμενου.

γ) Την ακολουθία τού βαπτίσματος.

δ) Την ακολουθία της ενδύσεως με τα εμφώτια ενδύματα.

ε) Την ακολουθία του χρίσματος,

ς) Την τελετή της τριχοκουρίας και,

ζ) Την τελετή της απολούσεως

Πολλοί ιστορικοί λόγοι οδήγησαν την Εκκλησία να ενώσει όλες αυτές τις ακολουθίες σε μια, με αποτέλεσμα να χαθούν πολλά στοιχεία που φανέρωναν θεολογικές αλήθειες.

Η ακολουθία του αγιασμού του βαπτίσματος είναι με λίγες παραλλαγές η ίδια η ακολουθία του Μ. Αγιασμού των Θεοφανείων.

Αρχίζει με αιτήσεις. Είναι 19 αιτήσεις από τις οποίες 7 αναφέρονται στο βάπτισμα. Στα γνωστά «Ειρηνικά» που ακούμε και στη Θ. Λειτουργία ακούμε αιτήσεις για τον προσφερόμενο να αγιαστεί μέσα στο νερό. Παρακαλούμε να γίνει άξιος της αιώνιας βασιλείας του Θεού, να γίνει υιός φωτός και κληρονόμος των αιώνιων αγαθών, να γίνει κοινωνός του θανάτου και της Αναστάσεως του Χριστού, να φυλάξει τη στολή του βαπτίσματος καθαρή μέχρι τη Δευτέρα παρουσία του Κυρίου, το νερό του αγιασμού να τον αναγεννήσει, να συγχωρήσει τις αμαρτίες του και να γίνει ένδυμα αφθαρσίας.

Κατά την ώρα των αιτήσεων, αν λέγονται από διάκονο, ο ιερέας διαβάζει μυστικά μια ευχή στην οποία παρακαλεί να βρει καθαρισμό και συγχώρηση από τον Θεό. Παρακαλεί γι' αυτόν που πρόκειται να βαπτιστεί να πάρει την μορφή του Χριστού, να γίνει μέλος της Εκκλησίας αποκτώντας την πίστη των Αποστόλων και προφητών να είναι νέο φυτό (νεόφυτος δηλ. νεοφυτευμένος) στο περιβόλι της Εκκλησίας και ο σκοπός της ζωής του να είναι η δόξα του Θεού.

Σαν συνέχεια της ευχής ακολουθεί η ευχή του αγιασμού του νερού, που ο ιερέας διαβάζει δυνατά. Η ευχή είναι ένα είδος εξορκισμού κατά των δαιμόνων που κατοικούν μέσα στο υλικό στοιχείο, το νερό. Σταυρώνει με το χέρι του το νερό, τυπώνοντας σ' αυτό τον Χριστό λέγοντας: «Συντριβήτωσαν υπό την σημείωσιν του τύπου του Σταυρού σου πάσαι αι ενάντιαι δυνάμεις».

Το νερό με την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύματος θα γίνει «ύδωρ απολυτρώσεως, ύδωρ αγιασμού, καθαρισμού σαρκός και πνεύματος, άνεσιν δεσμών (απελευθερωτικό από τη δουλεία) άφεςιν παραπτωμάτων, φωτι-σμόν ψυχής κ.λ.π.». Και τότε λέει ο άγιος Συμεών· «Το νερό αγιάζεται και έχει μέσα αοράτως τον Χριστό».

Όπως βλέπουμε το νερό είναι απαραίτητο στοιχείο για την τέλεση του μυστηρίου του Βαπτίσματος. Αυτό γίνεται (1) γιατί μπορεί να συμβολίσει το πνευματικό νόημα του μυστηρίου και (2) γιατί το βρίσκουμε στους συμβολισμούς και προεικονίσεις του βαπτίσματος στη Παλαιά Διαθήκη.

Το νερό είναι φυσικό μέσο καθαρισμού. Με επιτυχία μπορεί να συμβολίσει τον πνευματικό καθαρισμό του πιστού από την αμαρτία. Είναι δηλωτικό και της καταστροφής. Πλημμύρες και καταιγίδες καταστρέφουν και αφανίζουν άψυχα και έμψυχα. Είναι σύμβολο αφανισμού και θανάτου. Στο νερό του βαπτίσματος ο πιστός καθαρίζεται από την προπατορική αμαρτία και αφανίζονται οι προσωπικές του αμαρτίες.

Το νερό τέλος χαρίζει ζωή και δύναμη. Με αυτό ποτίζονται άγονα χωράφια, ανανεώνουμε τον οργανισμό μας και αποκτούμε δυνάμεις. Είναι λοιπόν κατάλληλο να συμβολίσει τη ζωή. Και οι τρεις συμβολισμοί του νερού αντιστοιχούν στα αποτελέσματα του αγίου βαπτίσματος.

Το βάπτισμα καθαρίζει, αφανίζει, αναγεννά.

Το νερό του Κατακλυσμού του Νώε συμβολίζει το άγιο βάπτισμα. Εκεί αφανίστηκαν οι αμαρτωλοί, εδώ αφανίζονται οι αμαρτίες του βαπτιζομένου. Η καλύτερη προεικόνιση του βαπτίσματος είναι η διάβαση της Ερυθράς θάλασσας. Στη κολυμβήθρα κατεβαίνουμε δούλοι του Σατανά και βγαίνουμε ελεύθεροι, όπως οι Εβραίοι ελευθερώθηκαν από τους Αιγυπτίους.

Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέει στον νεοβαπτισθέντα·

«Δεν είδες τον Φαραώ να πνίγεται, αλλά είδες τον διάβολο να καταποντίζεται. Πέρασαν εκείνοι πέλαγος, πέρασες εσύ θάνατο. Απαλλάχτηκαν εκείνοι από τους Αιγυπτίους, ελευθερώθηκες εσύ από τους δαίμονες. Απέβαλαν δουλεία βαρβαρική οι Ιουδαίοι, εσύ όμως απέβαλες τη χειρότερη δουλεία, τη δουλεία της αμαρτίας».

Υπάρχει μια περίπτωση που παραλείπεται η ακολουθία του αγιασμού του νερού από το βάπτισμα. Όταν γίνεται την ημέρα των Θεοφανείων. Τότε στο νερό της κολυμβήθρας ο ιερέας βάζει από τον μεγάλο αγιασμό και συνεχίζει την ακολουθία

με την ευλογία του «επορκιστού ελαίου».

Συνεχίζεται...